

мове. Заключны элемент тэмы – пераклад на польскую мову, выкананы максімальна блізка да тэксту арыгіналу. Гэта спрыяе больш лёгкаму авалодванню прапанаваным факталагічным матэрыялам, а адначасова робіць відочным розніцу ў лексіцы, сінтаксісе, пунктуацыі і кампазіцыйнай будове беларускай і польскай моў. Такім чынам, навучанне адбываецца не толькі праз пошук падабенства, але і пошук розніцы паміж абедзвюма мовамі, што спрыяе аптымізацыі працэсу вывучэння мовы.

Тэксты, змешчаныя ў выданні “Крок да кроку. Знаёмімся з Беларуссю. Мова. Культура. Краязнаўства” даволі аб’ёмныя паводле памеру, таму падчас працы на занятках могуць быць падзеленыя на структурныя часткі згодна з задумаю выкладчыка з мэтай больш дэталёвай працы над пэўнымі моўнымі з’явамі. Такі падзел асабліва ўдала можна выкарыстоўваць у выпадку тэкстаў-біяграфій. Напрыклад, такія тэксты лёгка падзяліць на наступныя фрагменты: уласна біяграфія, перыпетыі жыцця ў гістарычным кантэксце, творчыя і прафесійныя дасягненні, разважанні наконт асобных твораў.

Выданне “Крок да кроку. Знаёмімся з Беларуссю. Мова. Культура. Краязнаўства”, будучы першым зборнікам такога кшталту на рынку адукацыйнай літаратуры ў Польшчы, несумненна, будзе карысным не толькі з пункту гледжання паглыблення навыкаў маўлення па-беларуску для польскіх студэнтаў-філолагаў і культуролагаў, але можа быць карысным і для беларускіх студэнтаў і навучэнцаў, асабліва тых, што цікавяцца вывучэннем польскай мовы.

Літаратура

Дз.Клябанаў. Крок да кроку. Знаёмімся з Беларуссю. Мова. Культура. Краязнаўства. Кракаў, Выдавецтва Ягелонскага ўніверсітэта, 2010. – 198 с.

Шамякіна Таццяна (Мінск)

МІФАЛАГІЧНАЕ ЎВАСАБЛЕННЕ МЕСЯЦА Ў ФАЛЬКЛОРЫ І МАСТАЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Ва ўмовах піяр-тэхналогій, навязлівай рэкламы, татальнага панавання стэрэатыпаў у масавай свядомасці праблема сучаснай міфалогіі набывае асабліва актуальнае значэнне. Міф – перавод рацыянальнасці ў сімвалічную форму. Ён шырока выкарыстоўваецца ў мэтах маніпуляцыі свядомасцю, і ён жа – сродак вывучэння нашай уласнай псіхікі. Здаецца, міф пра наведванне Поўні чалавекам і ўвогуле Месяц – дастаткова далёкія для нашага сённяшняга жыцця праблемы. Але рэчаіснасць – непрадказальная, і тое, што сёння здаецца непатрэбным і нават наіўным, раптам набывае зладзённасць і

практычны інтарэс, скажам, сітуацыя з кліматам Зямлі. Так і Месяц – далёкі, халодны, усё яшчэ, на самай справе, фізічна для чалавека абсалютна недасягальны, але ён жа – самае блізкае да нашай планеты касмічнае цела, прычым як яе спадарожнік – заўсёды аб’ект цікаўнасці і навукі, і мастацтва. Месяц, бясспрэчна, аказвае на Зямлю самае рознае і шматплановае ўздзеянне, яшчэ ў многім не даследаванае. Народ таксама заўсёды імкнуўся да разгадак таямніц Месяца. Яго, народа, фантазіі, а таксама ўяўленні паэтаў пра нябеснае цела – сведчанне чалавечага імкнення наблізіцца да самых інтрыгуючых загадак быцця.

У антычнай міфалогіі тры фазы Месяца, або Поўні, – маладая, поўная і на схадку – сімвал трох узростаў жанчыны: дзяўчыны, замужняй жанчыны і старой [1, с.6]. Адпаведна разумеліся і поры года: вясна – цнатлівая маладая дзяўчына (такою яна паўстае і ў творчасці нашага Янкі Купалы), лета – німфа (жанчына ў рэпрадуктыўным стане) і зіма – бабуля. З дзяўчынай звязана неба, з замужняй жанчынай – зямля і са старой – падзем’е. Усе тры ў грэкаў персаніфікаваліся ў багіняў Селену, Артэміду і Гекату. Такім чынам, у ранняй міфалогіі Поўня, безумоўна, адна, але тры яе фазы лічыліся рознымі істотамі, прычым абавязкова жаночымі. Бліжэй да нашай эры бог мастацтва, гармоніі Апалон ўзяў на сябе функцыі бога Сонца. Адпаведна яго сястра Артэміда (у рымлян Дыяна) стала разумецца як багіня Поўні. Ва ўсіх блізкіх да нашага рэгіёну мясцінах Еўропы і Азіі Сонца і Поўня (Месяц) бачацца кроўнымі родзічамі: або як брат і сястра, або як муж і жонка ці, наадварот, жонка і муж. Ва ўсялякім разе, яны выступаюць як антыподы.

У сучасных, на аснове фальклору, міфарэстаўрацыях і Сонца, і Месяц – браты-супернікі з-за прыгажуні Зоркі-Зараніцы, якую Месяц крадзе ў Сонца. У некаторых рэгіёнах Украіны Сонца ўвасабляецца ў вобразе жанчыны, якая нерухама стаіць у небе над святым горадам Ерусалімам, ноччу ж Зямля паварочваецца і затуляе сабою Сонца. Аднак для некаторай часткі ўкраінцаў Сонца – мужчынскі персанаж, а Поўня – жаночы, як у большасці індаеўрапейскіх народаў. Тое ж тычыцца Беларусі: у розных рэгіёнах полавая прыналежнасць нябесных аб’ектаў розная. Тлумачыць падобную супярэчнасць уплывам антычнай міфалогіі было б спрашчэннем. Тут, відаць, усё больш складана. На нашу думку, у арыйскай і яшчэ нават даарыйскай (трыпольскай) цывілізацыі Адзінае вялікае божышча мела два твары – сонечны і месяцавы, дзённы і начны, мужчынскі і жаночы, інакш кажучы, уключала ў сябе важнейшыя бінарныя апазіцыі, супрацьлеглыя пачаткі Сусвету. Днём і ноччу яно паўставала рознымі сваімі бакамі. Толькі такім чынам можна растлумачыць розную трактоўку адных і тых жа касмічных аб’ектаў у аднаго народа ці ў блізкіх народаў. Праўда, мы прапануем яшчэ адну

версію: змяшэнне цывілізацый – трыпольскай матрыярхальнай, у якой Сонца – жанчына, і індаеўрапейскай патрыярхальнай, дзе Сонца – мужчынскі персанаж, а Поўня, адпаведна, жаночы. Змяшаліся са старажытнымі касмаганічнымі ўяўленнямі і рэлігійныя погляды. У народным хрысціянстве ўкраінцаў і беларусаў Поўня – гэта твар Каіна – сына Адама і Евы. Паводле міфа, Зямля ў старазапаветныя часы не прыняла братазабойцу, а Месяц прыняў. Бог яго і пакараў: паставіў сваю пячатку – вось адкуль плямы на Месяцы. У гэтых фантазіях ужо яўна адчуваецца ўплыў Бібліі.

Ёсць у міфалагічных сістэмах славян жаночыя істоты, функцыі якіх блізкія да функцый антычных багін Поўні. Так, рускія даследчыкі пачатку XIX ст. А. Кайсараў і Р. Глінка лічылі польскую багіню Зевану, што апекавала лясы і паляванне, блізкай да рымскай Дыяны. Сучасныя даследчыкі знайшлі ў старажытных тэкставых помніках імя ўкраінскай Дыдыліі – багіні дзетанараджэння, расліннасці, а таксама і Поўні. Ёй прыносілі ахвяры і прасілі даць дзяцей. Уяўлялася яна па-рознаму: або цяжарнай жанчынай у вянку, з кветкамі ў руках, або маладой дзяўчынай, захутанай з галавою ў чорны плашч, са светачам у руках (паходня-светач – сімвал пачатку новага жыцця, таму сёння ва Украіне светач – абавязковы атрибут вясельнай абраднасці). Магчыма, былі і іншыя персанажы, але ясна, што іх імёны ўжо назаўсёды страчаны.

У славянскім фальклоры Сонца і Месяц паўстаюць шматоблічна. У вядомай казцы “Сонца, Месяц і Воран Воранавіч” Стары выдае замуж дачок за названых персанажаў, пасля наведвае іх, і кожны зяць яго нечым уражвае: на целе Сонца смажацца аладкі, Месяц сваім пальцам асвятчае лазню, а Воран Воранавіч хавае Старога пад крылом (апошні зяць, звязаны, бяспрэчна, з богам Падзем’я, відаць, з Вялесам ці сам ён і ёсць Вялес). Незразумелым тут з’яўляецца шлюб касмічных аб’ектаў з зямнымі жанчынамі: сюжэт набыў ужо спецыфічна казачныя рысы і ў многім страціў сваю архаічную касмаганічную аснову. Але ў фальклоры нічога проста так не бывае. У яго міфалагемах, сюжэтах і вобразах заўсёды закладзены нейкія архаічныя веды, ключы да разумення якіх, як правіла, страчаны. Фальклор увабраў у сябе ў спецыфічнай кампактнай сімвалічна-вобразнай форме многія факты этнагенезу, гісторыі народа, светапоглядныя ўяўленні, культавыя рытуалы, абрады, павер’і і шмат чаго іншага [3, с.73-74].

У вядомым зборы ўсходнеславянскіх казак А. Афанасьева, які збіраў народную творчасць ў першай палове XIX ст., прыведзена беларуская казка пра цудоўныя ператварэнні забітых злымі родзічамі дзяцей у дрэвы, кветкі, баранчыкаў, а затым зноў у людзей. Гэты матыў мае паралелі ў палякаў, чэхаў, славакаў, украінцаў. Але толькі ў

беларускай казцы даецца воблік забітых дзяцей, у якіх “на лбе па месяцу, у патыліцы па звёздачцы”. Такое апісанне, якое сустракаецца і ў іншых беларускіх казках, – далёкі водгалас старажытных касмаганічных міфаў пра нараджэнне цудоўных блізнят. Магчыма, маюцца на ўвазе дваістыя зоркі: і наша Сонца некалі ўваходзіла ў такую ж сістэму, маючы “брата” (можа быць, ім быў некалі Юпітэр, але, хутчэй за ўсё, другое Сонца калапсавала, стаўшы так званай Чорнай дзіркай, адсюль міф пра упалага анёла – Люцыпара). Выказаная версія асноўваецца на некаторых гіпотэзах астраномаў, у прыватнасці, японскіх, якія даводзяць, што калапс другога ў нашай сістэме Сонца адбыўся на памяці чалавецтва – прыкладна мільён год таму, а рэшткі яго рэчыва – гэта так званае воблака Аорта на перыферыі Сонечнай сістэмы, адкуль заўсёды прылятаюць да нас каметы.

Неяк звязваюцца з Сонцам, Месяцам, зоркамі часта згаданыя ў казках залатыя, сярэбраныя і медзяныя царствы, палацы, ключы, пярсцёнкі, куфэры і інш.

У цэлым для індаеўрапейскіх казак усё ж больш характэрны сонечны культ. Затое ў песнях Месяц – надзвычай часты персанаж, але, як правіла, заўсёды ў звязцы з Сонцам і зоркамі. Амаль ва ўсіх выпадках гэтыя вобразы служаць фальклорнай ідэалізацыі героя:

На маладым шапачка, як месяц свеціць,

На ім паясочак, як зоры зарэюць.

Або:

Ці не сонца яго радзіла?

Ці не месяц яго ўздаваў?

Ці не зоры яго калыхалі?

У песнях самых розных жанраў герою жадаюць быць прыгожым, “як ясен месяц”. У многіх песнях “краснае сонца” сімвалізуе гаспадыню, а “ясны месяц” – гаспадара. У любоўных песнях месяц – закаханы хлопец, а зара, зорачка – дзяўчына.

Вельмі часта згадваецца месяц у каляндарна-абрадавай паэзіі. Прычым тут Сонца і Месяц – не толькі ў параўнаннях, не толькі служаць тропамі, а і ўзводзяць матыў песні да касмаганічнага міфа. Так, у рысах Каляды – язычніцкага божышча – праглядаць касмічныя і прыродна-метэрыялагічныя элементы:

Прыехала Каляда на белым кані,

Яе конічак – ясен месячык...

Часта ў песнях згадваюцца “яснае сонца”, “свецел месячык”, “дробненькі дожджык” як дарагія госці, як “тры радасці”, што нясуць калядоўшчыкі ў дамы дбайных гаспадароў.

Свята Купалля прысвечана Сонцу, але ў песнях часты зварот да Месяца, што таксама можна тлумачыць дачыненнем да купальскіх урачыстасцей усіх важных касмічных аб'ектаў. Свята Купалля ўяўляла спаборніцтва, барацьбу, двубой, але і саюз, шлюб – так званую іерагамію – агню і вады, мужчыны і жанчыны, сонца і месяца, жыцця і смерці.

У беларускіх замовах, ледзь не самым старажытным жанры фальклору, месяц дапамагае перш за ўсё ад зубнога болю: “Ёсць на свеце тры царыкі: ясен месяц на небі, сіні дуб на зямле, чорны камень у вадзе. Як гэтым царыкам не піць, не гуляць і ўмесце не схадзіцца, так у раба Божага Івана зубам балець не гадзіцца”. Названыя аб'екты – месяц, дуб і камень – адпавядаюць асноўным сферам – Небу, Зямлі і Падзем'ю, якое заўсёды звязанае і з вадой. Як бачым, месяц названы царом неба.

Вельмі часта ў замовах гучыць зварот да Месяца як да ўладара іншасвету, што стасуецца з міфалагічнымі ўяўленнямі.

У загадках Месяц у асноўным паўстае як пастух, што пасвіць статак зорак, або як хлеба акраец, або нейкай жывёлай: баранам, белагалавай каровай. У міфалогіі індусаў бык увасабляў Сонца, а карова – Поўню. Яе ж – Карову-Поўню – індыйцы называюць сваёй Маці.

Паводле народных уяўленняў, Месяц меў уплыў на псіхічна хворых людзей, на рост раслін (у час севу і сёння гаспадыні кіруюцца Месяцавым календаром), на прылівы ў акіянах, на перамену надвор'я (у народзе гавораць: “Маладзік павінен абмыцца”). Усе гэтыя павер'і знайшлі пацвярджэнне ў навуцы. Іншыя так званыя забабоны пакуль што нельга растлумачыць. Так, рускія верылі, што, убачыўшы маладзік, неабходна трымацца за грошы, каб цэлы месяц быў прыбытак. Украінцы сцвярджаюць, што на поўню нельга паказваць пальцам, бо палец адсохне. Увогуле нашы продкі вельмі многае ў жыцці звязалі з месяцам. Яны не маглі не заўважыць сувязь яго фаз і пэўных цыклаў у жаночым арганізме (адсюль і аналогія – “луна-лона”). Жыла вера, што чалавек, народжаны ў час новамесячча, усё жыццё захоўвае бадзёрасць, аптымізм, маладжавасць; той жа, хто нарадзіўся на схадку, – панурлівы, песімістычны, хутка старэе. Вядома, што збіраць зёлкі лепш за ўсё ў купальскую ноч – ноч наймацнейшай моцы Сонца. А ў іншыя месяцы года – у апошнія фазы Поўні, пачынаючы з 23-га дня.

Нельга не сказаць пра яшчэ адзін напрамак чалавечай думкі: веру ў населенасць Месяца. Яго лічылі населеным арыўцы ў Ведах, а пасля такія выдатныя філосафы Антычнасці, як Фалес (VII–VI ст. да н.э.), Геракліт (VI–V ст. да н.э.), Анаксагор (V ст. да н.э.). Паслядоўнікі Піфагора сцвярджалі, што расліны на Поўні намнога прыгажэйшыя, а жывёлы большыя за зямныя у пятнаццаць разоў. Знакаміты

старажытнагрэчаскі пісьменнік Плутарх (I–II ст.), вядомы як аўтар жыццяпісаў выдатных людзей імператарскага Рыма, разважаў і пра селенітаў. Мысляры Сярэднявечча і нават эпохі Адраджэння таксама былі ўпэўнены ў населенасць Месяца. Гэта, напрыклад, сцвярджалі спалены інквізыцыяй у 1600 годзе Д. Бруна, а таксама І. Кеплер і Г. Галілей.

Месяц з усіх аб'ектаў неба выклікае найбольшую цікавасць у вучоных і філосафаў свету. Безумоўна, Поўня ўражвае сваімі загадкамі, і невыпадкова пра яе пісалі інтэлектуалы глыбокай старажытнасці; пры гэтым яны не прыйшлі да канчатковых высноў, а перадалі наступным пакаленням некаторую разгубленасць перад праблемай. У астралогіі, дзе кожны ўзрост чалавека падпарадкаваны пэўнай планеце, з Поўняй звязана паміранне, смерць. Багіня начнога чараўніцтва суправаджала чалавека да апошняй рысы і працягвала яму свяціць у царстве памерлых, калі душа пакідала разбуранае цела. Энцыклапедыя “Славянские древности” найперш звяртае ўвагу на сувязь Месяца з іншасветам, сцвярджаючы: “Месяц – небяснае свяціла, якое ў народных вераваннях устойліва асацыіруецца з іншасветам і вобласцю смерці” [2, с.143]. Вышэй мы паказалі, што функцыі Месяца ў фальклору – на самай справе намнога шырэйшыя.

Не дзіва, што вялікую цікавасць заўсёды выклікаў Месяц і ў пісьменнікаў. У нацыянальных літаратурах па-рознаму ставіліся да адлюстравання Сонца і Месяца. У кітайскай паэзіі на працягу ўсёй яе шматвяковай гісторыі можна прасачыць яўную прыхільнасць да перадачы пачуццяў, выкліканых месяцавай ноччу. Кітайская літаратура вельмі канкрэтная, зрокавая, жывапісная (яна і на самай справе блізкая да жывапісу), але ў кожным малюнку прыроды кітайскі паэт бачыў складаныя знакі і сімвалы. У таленавітай паэзіі заўсёды ёсць падтэкст. І ў кітайскай паэзіі прыёмы прыхаванай асацыяцыі, унутранага паралелізму лічыліся вышэйшым узроўнем паэтычнасці. Кітайскія паэты любілі апісваць, як зіхаціць раса або снег пад ясным месяцам; якія дзіўныя цені адкідвае на рэчы поўня; як блішчыць ноччу, быццам шоўк, возера; як поўня ўпрыгожвае неба намалёванаю ёю ракой... Звычайна начны пейзаж выклікае тугу, адчуванне адзіноты (сапраўдны паэт заўсёды шукае адзіноты) або глыбокі філасофскі роздум, але заўсёды пануе галоўнае пачуццё – замілаванне, захапленне прыродай.

У арабскай і персідскай класічнай паэзіі Поўня ўвасабляла перш за ўсё любімую жанчыну – прыгажосцю яны былі роўныя. Паралель “жанчына – поўня”, бадай, самае характэрнае параўнанне ў паэзіі на мове фарсі.

Эстэтычнае ўспрыняцце прыроды ў еўрапейскай паэзіі вельмі нясмела праяўляецца ў эпоху Адраджэння, але па сутнасці бярэ пачатак толькі з літаратуры сентыменталізму ў канцы XVIII ст. Ужо ў паэзіі геніяльнага Ёгана Гётэ відавочна філасофскае ўспрыняцце прыроды і культ ландшафту. У яго ёсць некалькі вершаў пад назвай “Да Месяца”, дзе выкарыстоўваюцца міфалагічныя матывы. Месяц тут напаўняе душу чалавека “салодкаю” або “пяшчотнаю” тугой, і гэткае ўспрыняцце нямецкі класік перадаў наступнаму літаратурнаму пакаленню – рамантыкам.

З рамантызмам звязаны вышэйшы этап у адлюстраванні містыцызму прыроды. Тут пераважае паглыбленая суб’ектыўнасць, антрапамарфізацыя пейзажу, індывідуальнае і любоўнае стаўленне да ландшафту, праекцыя настрояў паэта на прыроду, у кожнай з’яве якой творца знаходзіў падабенства да свайго душэўнага стану. Вобраз Месяца становіцца важнейшым як у глабальных рамантычных касмагоніях, так і ў творах, прасякнутых асабістымі перажываннямі. Рускія, польскія, нямецкія, французскія, англійскія, украінскія рамантыкі любілі паказваць таямнічую, загадкавую, чароўную прыроду. Для іх увагуле ўвесь свет – цуд, таямніца. Галоўны герой рамантыкаў – летуценнік. Жыць у марах толькі і значыць па сапраўднаму жыць – так лічылі паэты эпохі рамантызму. Ноч, месяц спрыялі летуценнаму жыццю, дапамагалі паглыбіцца ў душу Прыроды і ў сваю ўласную душу. Любімая пара сутак у рамантыкаў – ноч, бо ноч інтымная і трагічная. У выдатнага нямецкага паэта Наваліса ёсць нават “Гімны да Ночы”, а ў вядомага рускага пісьменніка Уладзіміра Адоеўскага – цыкл аповесцей “Рускія ночы”. Месяц сярод ночы напаўняе ўсё жыццё тонкім і салодкім сэнсам, дорыць чалавеку ўражанне, што ён прысутнічае пры зачачці свету. І ўвагуле ноч – “маці кахання”. “Каханне ідзе начным шляхам, і месяц асвятляе яго” (Наваліс). Акрамя гэтага – шырока распаўсюджанага матыву – пад святлом месяца развіваецца і іншы, важнейшы для рамантыкаў матыв, – зліццё жыцця і смерці, рэчаіснасці і сну.

Варта звярнуць увагу на тое, што беларуская літаратура ўся, – акрамя, магчыма, толькі перыяду сацыялістычнага рэалізму, – была прасякнута адчуваннем таямнічасці, загадкавасці свету, што перадалося ёй ад міфа. Яшчэ рэнесансная паэма Міколы Гусоўскага “Песня пра зубра” (XVI ст.) стварае ўражанне дзівоснасці нашай лясістай радзімы. Паэт сцвярджае прыныцп таямнічасці жыцця і абвясчае крыніцай дзівосаў пушчу – адсюль і прыхільнасць беларусаў – лясных жыхароў – да таямніц, да “казак Медеі” (Медея ў антычнай міфалогіі жрыца багіні Гекаты, самай загадкавай інкарнацыі Поўні).

Адным з першых паэтаў, хто пачаў пісаць па-беларуску, быў Андрэй Рымша (XVI ст.). У яго творах пакуль няма ўласна пейзажных апісанняў, але ўжо сустракаюцца вобразы сонца, месяца і зорак.

Найбольш значны беларускі (і адначасова рускі) паэт XVII ст. – Сімяон Полацкі. Некаторыя яго творы прысвечаны пытанням прыродазнаўства: “День и ночь”, “О четырех временах года”, “Стихии четыре”. Сімяон набліжаў паэзію да навукі, па сутнасці ён быў натурфілосафам ў літаратуры. Пейзаж у яго ўжо прысутнічае, і нават даволі багаты, але прыгладжаны, прыбраны, пазбаўлены адзнак часу і нацыянальных рыс. Паэт імкнецца да глабальнасці і – у духу барока – да метафарычнасці, таму так часта ў яго сустракаюцца вобразы сонца, месяца і планет. Калі ў А. Рымшы яны толькі называюцца, то ў Сімяона яны – знакі Вечнасці і Божаскай Гармоніі.

На фарміраванне польскіх паэтаў-рамантыкаў беларускага паходжання – Адама Міцкевіча, Яна Баршчэўскага, Яна Чачота – вялікі ўплыў аказаў беларускі фальклор. А ў цэлым іх творчасць разгортвалася ў межах еўрапейскай рамантычнай традыцыі.

Першы ў поўным сэнсе слова беларускі прафесійны пісьменнік Новага часу Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч ідылічна-любоўна адлюстравваў будзённы і святочны лад жыцця беларускага народа. І прырода ў яго ідылічная – чароўны сонечна-месяцава-бліскучы фон дзеяння. Якраз у апісаннях прыроды найлепш выяўлены аўтарскі ідэал – свабоднае і гарманічнае жыццё ў адзінстве нацыянальнага і прыроднага пачаткаў. А гэта таксама завешчана міфа-паэтычным мысленнем.

Творчасць беларускіх класікаў пачатку XX ст. уражвае, па-першае, каласальным узбагачэннем вобразнасці – у параўнанні з фальклорам і з папярэднікамі, а па-другое, глыбокай філасофскай напоўненасцю традыцыйных матываў. Гэта – прадмет асобнага разгляду, а тут прывяду толькі ўласна шэдэўры слоўнага жывапісу. У Янкі Купалы: “ад бледнага месяца бледныя цені”; “месячны шлях, што нябесны дзядзінец”. У Якуба Коласа: “зоркі ў небе – неба вочкі, месячак – вартаўнічок”; “срэбраны серп назірае з узвышша”; “месяц... чуць пачаты баханок”. У Максіма Багдановіча: “месяц белы заплаканы свеціць”; “месяц увесь чырвонажоўты, быццам пугачова вока”.

Самы “касмiчны” з трох паэтаў – Максім Багдановіч. Прычым месяц і зоркі ў яго – любімыя вобразы як найлепшае выяўленне Прыгажосці Прыроды. У Янкі Купалы больш ансамблевасці, прасторы, велічы. У Якуба Коласа пануе гармонія чалавека і прыроды, пантэізм. Але ўсе класікі беларускай літаратуры суладна спалучалі нябеснае і зямное, вялікае і малое; яны малявалі і лакальны, і прасторавы краявід,

дзякуючы чаму адбывалася своеасаблівае накладванне маштабаў, узнікаў абагулены вобраз беларускай прыроды, нацыянальны пейзаж.

Беларуская паэзія ў цэлым ішла па шляху канкрэтызацыі і маляўнічасці тропаў. Але толькі нашы сучаснікі (прыкладам, Алесь Разанаў) пачынаюць напаўняць традыцыйныя вобразы не толькі вонкавай маляўнічасцю, але і глыбінёй філасофскага зместу, калі сам прынцып міфалагічнай свядомасці знарок робіцца асновай, падмуркам свядомасці паэтычнай, мастакоўскай.

Такім чынам, Поўня спрадвеку выклікала цікавасць чалавека, пабуджала яго да роздуму, да навуковых адкрыццяў, творчасці. З ёю звязаны вялікія загадкі Прыроды, усё самае таямнічае і незвычайнае на Зямлі.

Літаратура

1. Грейвс Р. Мифы Древней Греции пер. с англ. / Р.Грейвс. – М.: Наука, 1992.
2. Славянские древности. Этнолингвистический словарь в 5-ти томах / . Под общей ред. Н.И.Толстого. – Т.3 К (Круг) – П (Перепелка) – М.: Междунар.отношения, 2004.
3. Шамякіна Т.І. Славянская міфалогія. – Мінск: РІВШ, 2005.

Карповіч Марыя (Мінск)

МОВА І МАЎЛЕНЧЫ ПРАФЕСІЯНАЛІЗМ

(з тэорыі, уласнага вопыту і назіранняў)

Пачну з **ліду** – своеасаблівага мікражанру ў журналістыцы, які папярэджвае змест твора.

Калі ў М. Горкага спыталі, “якую навуку трэба даць творчай моладзі ў першую чаргу”, ён адказаў: “навучыць карыстацца мовай”. Пад гэтай навукай пісьменнік разумеў уменне дамагацца сэнсавай дакладнасці мовы, чысціні, эканоміі, словаўтваральнай культуры, граматычнай – ад склонавых канчаткаў да дзеяслоўных формаў. “Я ведаю, што гэта не новае, але яшчэ лепей я ведаю, што гэта незасвоенае”, – рэзюмаваў настаўнік творчай моладзі, пісьменнік, журналіст, рэдактар М. Горкі [5, с. 269–270].

Уменне карыстацца мовай. Гэтаму вучылі нас, вучаць і вядомыя беларускія пісьменнікі. Нястомны змагар за беларускую мову як за нацыянальны сімвал паэт Ніл Гілевіч, які сёння даслаў вітальнае слова на адрас нашай канферэнцыі, засведчыўшы ў чарговы раз свой няспынны клопат пра мову, літаратуру, культуру, яшчэ ў бытнасць першым сакратаром СП Беларусі з пісьменніцкай трыбуны зазначыў: “Мастацкі ўзровень твора прама залежыць ад моўнага майстэрства пісьменніка, ад багацця і жывасці яго лексікі, натуральнага гучання